

Kerkdienst met cantate BWV 93, gehouden in de Kloosterkerk op 30 juni 2024;
voorganger Jan Tom Schneider (Gen. 11, 1-9 en Lk. 5, 1-11).

Gebed om ontferming

Op de morgen van deze dag
leggen wij hier voor uw aangezicht neer
Wat ons parten speelt
Wat ons in onze gang door de dag en door de nacht
Kan doen wankelen en twijfelen,
Wat ons soms zelfs gevoelens van schaamte of schuld bezorgt.
Dingen die we liever voor onszelf houden
Zij bezorgen ons het besef dat we tekortkomen in wat we doen
In wat we laten
in wie we zijn.
allerlei zaken in ons bestaan waar we het benauwd van kunnen krijgen
liever omheen leven.
Heer, wees gij dan met ons als wij ons voortbewegen op de tast
en de moed dreigen te verliezen in onszelf.
Zo bidden wij u

Op de morgen van deze dag
leggen wij hier voor u neer
Onze moeiten met onze omgeving,
De kring van mensen tot wie wij nu eenmaal behoren.
Zonder wie wij nergens zijn, dat weten we wel,
Maar die we ook niet altijd verstaan
Aan wie we ons soms storen en stoten
Die ons niet altijd lijken te zien zoals we willen zijn.
Geef gij ons het vertrouwen dat er meer verbinding mogelijk is
dat wij ons gedragen weten en dat weten te waarderen,
ons samen sterker voelen dan altijd maar alleen.
Zo bidden wij u-

Heer
Wij vragen uw zegen voor deze wereld
Die uit balans lijkt te zijn
Waarin volken elkaar mijden en zelfs bestrijden
Elkaar uit de weg ruimen
In plaats van ruimte te gunnen om
ergens te aarden, een eigen identiteit te ontplooien,
een eigen weg uit te stippelen.
dat Gij de volken blijft leren
hoe we de ander het licht in de ogen kunnen gunnen
hoe naast elkaar te leven
en niet ondanks de ander te bestaan.
Zo bidden wij u-

Gebed om de opening van het Woord

Soms zijn er woorden die niet wegwaaien
Ons niet door de vingers glippen
Maar beklijven, doordringen, zelfs aanzetten tot daden.
Dat wij die keer op keer mogen ontvangen
Heer
Woorden in uw geest-
Door Jezus Christus onze Heer...

Gemeente, straks luisteren we naar de cantate die vrijwel exact 300 jaar geleden voor het eerst werd uitgevoerd. We zullen horen over tal van aanmoedigingen, om op God te blijven vertrouwen. Dan moet het ooit goedkomen! In de cantate wordt de gelijkenis van de wonderbare visvangst zoals beschreven door Lukas aangehaald. Deze tekst zullen we lezen. Maar eerst een verhaal uit Genesis, die de euvele moed beschrijft van bewoners van de eerste stad die genoemd wordt in de bijbel, Babel, om een toren te gaan bouwen.

Preek

Gemeente,
Aan de wanden van de kerk deze zomer worden afbeeldingen getoond van kunstenaars, met als thema de stad. Van Babette, die zich stadstekenaar noemt en zich laat uitnodigen om van een bijzondere bijeenkomst of, zoals ze dat zelf zegt, bonte stoet in een saaie straat in Den Haag een tekening te maken. Of van fotograaf Piet, die speelt met donker en licht en zo onverwachte diepten blootlegt. En dat brengt ons bij de tekst van vanmorgen, de gelijkenis van de wonderbare visvangst. Simon, die we verderop in de boeken van Lukas gaan leren kennen als Simon Petrus, een van de leerlingen van Jezus, wordt beschreven als een mens die leeft volgens een strak ritme: alles draait om de vangst van vis. Het uitvaren in de nacht als het stil is en de vissen naar de oppervlakte komen, het binnenhalen van de vangst, het spoelen van de netten en het slapengaan, zodra het licht wordt en de dag voor anderen aanbreekt. Dit patroon misschien wel van vader op zoon, totdat op een morgen Jezus verschijnt.

Uit de tekst blijkt helemaal niet dat Simon of de andere vissers opkeken van de schare die almaar groter werd op het strand, nieuwsgierig naar de man van Nazareth, die nieuwe rabbi, over wie de laatste tijd zoveel te doen was geweest. Want met hun rug naar hem toe worden de vissers in beslag genomen door hun gebruikelijke plicht: zolang hun schepen maar op het droge zijn en de netten gespoeld. Bovendien ze waren niet bepaald opgewekt, ze hadden zich de hele nacht ingespannen en niets gevangen.

Dan horen ze een stem achter zich. 'Mag ik even je schip lenen?', vraagt Jezus. En alles wat voor hen al zo vertrouwd leek kwam in een ander daglicht te staan. Het dagelijkse doel van hun schip kreeg een andere betekenis en werd tot preekstoel, en de woorden daar vanaf gesproken troffen kennelijk doel bij de mensen, ook bij hen. Wat zou Jezus gezegd hebben? Misschien wel zoiets als 'een mens leeft toch niet van brood alleen?' Het moet iets geweest zijn waardoor de vissers hun slaap vergaten. En zodra nog een beroep op hen gedaan wordt

door Jezus, om tegen al hun vaste gewoontes in de netten die te drogen hingen opnieuw mee te nemen de zee op, spartelt hooguit Simon nog even tegen: 'Meester, de hele nacht hebben we ons ingespannen en niets gevangen. Maar als u het zegt, zal ik de netten uitwerpen'.

Dan is het Jezus die de koers gaat bepalen: 'Vaar naar de diepte en gooi jullie netten uit om vis te vangen.' En dan gebeurt het, de netten vullen zich met zoveel vis dat ze de tweede boot wenken om uit te varen en te komen helpen met het binnenhalen van de vangst. Toch lijkt Simon niet blij en niet te reageren zoals hij toch gekend werd, als een visser, uit op een grote vangst en op zaken doen op de vismarkt. Want we horen van zijn verbijstering bij het zien van die beide boten vol vis, die haast zinkende schepen. Hij viel op de knieën neer voor Jezus en zei: 'Ga weg van mij, Heer, want ik ben een zondig mens.'

Wat bedoelt deze visserman, die toch opgetogener over die catch of the day had kunnen reageren? Kennelijk is er nog een andere stem binnenin hem gaan spreken, een die hem tegenhoudt. En dat, gemeente, kenmerkt misschien wel de weg van de mens: dat onze gang door het leven nooit verloopt in een rechte lijn of volgens een duidelijke opdracht. Misschien even, met een baan die van vader op zoon overgaat, of een partnerkeuze die past bij het ouderlijk huis, een leven dat soms voorbestemd lijkt. Dan kan het, vroeg of laat, ergens gaan schuren. Net of die stemmen, als meerdere kapiteins op een schip, de route uitvechten die we moeten gaan. En dan is er nog de grilligheid van de mensen om ons heen. Hoe verhoudt zich dit tot elkaar? Ik moest denken aan de bruidegom die op een dag zijn aanstaande kwam voorstellen. 'Hier is zij dan,' zei hij, 'de persoon van wie ik het goed vindt dat zij mijn leven komt verpesten.'

Simon lijkt bij het aanbreken van een nieuwe dag te worstelen. Met een boodschap die zijn leven dreigt omver te gooien. Dat er behalve levensmiddelen, iets waar zijn leven van in het teken stond, ook zoiets bestaat als levenszin. Dat er naast een hebben ook sprake kan zijn van een besef van zijn. Hij wordt diep getroffen door de stem die tot hem spreekt. De stem van iemand die zijn balans weet te houden in dat bootje op de golven en van daar Simon nieuwe inzichten stuurt. Het bootje dat later symbool zal staan voor het schip der kerk, op de woelige baren van de wereld.

'Vaar naar diep water!', wordt door Jezus tegen Simon geroepen. In het Grieks staat het woordje to baatos inderdaad voor diepte van de zee. Maar ook voor de diepte van menselijke ellende. Alsof Jezus hier visser Simon aanmoedigt nieuwe diepten in zijn leven op te zoeken en onder ogen te gaan zien. Vaar naar diep water, zoek verder dan de oppervlakte, en wat ertoe doet zul je daar tegenkomen.

Gemeente, iemand vergeleek eens het wezen van de mens met een kasteel dat wij bewonen, maar dan slechts in 1 van de vele vertrekken. Hele ruimtes blijven onbetreden in ons, vleugels van het kasteel onbelicht, die we soms niet eens durven te betreden. Alsof we liever leven in het kleine, bekende, aan de oppervlakte. Geen tijd om werkelijk onze gangen na te lopen, onszelf de vraag te stellen: waar is nog meer leven voor ons dan in dit vertrek? Wie zijn we eigenlijk nog meer?

Het is net of Simon in dit verhaal zich van dit soort trage vragen bewust gaat worden. Een appèl op hem wordt gedaan door deze voorbijganger. In een later verhaal spreekt Jezus deze woorden: 'De mens leeft niet van brood alleen.' Net of die hier ook passen. En de twee namen die Simon Petrus vanaf deze tijd zal voeren, hem steeds zullen herinneren aan zijn verleden en aan een toekomst; aan wie hij was en aan wie hij hier aan het worden is: een die vist naar menselijkheid. En hij kijkt terug op zichzelf, op Simon de drukdoende, zich inspannend, maar toch tastend in de duisternis. Hij beseft zich hoe feilbaar de mens is, worstelend op een weg die niet altijd de zijne is, ziet zijn tekort, en dat komt bij Simon hard binnen. 'Ik ben een zondig mens.' Het voelt als zonde om tot het inzicht te komen wat we in onze onhandigheid hebben verprutst. Momenten die we lieten schieten en nog wakker van kunnen liggen. Woorden die we inslikten, toen we het verschil hadden kunnen maken ergens in ons voorbije bestaan. Of de uitgestoken hand die we te laat herkenden, omdat we koppig bleven. Onze lomphheid waarmee we reageerden op zachtheid, op liefde die we nog niet konden thuisbrengen.

Maar dan is daar de naam die aan hen werd toegevoegd, Petrus, rots, een kant erbij van zijn persoon, die één ding aan het leren is: dat ieder mens vol gebreken is en er zo juist begrip kan groeien voor de naaste. Net of we dichtbij de diepte in onszelf ook leren over de ander. Een nieuwe toekomst opent zich voor Simon Petrus. Dat grijpt hem aan, verbijstert en verwacht hem. Na de lange nacht is hij klaarwakker. 'Ga weg van mij, Heer,' roept Simon oog in oog met Jezus die hem in zijn vertrouwde bestaan zo op het verkeerde been heeft gezet.

Hoe gaat Simon Petrus verder met deze inzichten? Hij zet een stap, er staat: 'hij en de anderen lieten alles achter en volgden hem.' Niet omdat ze het allemaal zo zeker weten. Want kijk maar hoe het Petrus zal vergaan, in zijn verdere leven verscheurd tussen trouw en verraad, twijfelend aan zichzelf en steeds zal Jezus heel moeten maken wat Simon Petrus onderweg kapot maakt. Door zijn drift toen hij Jezus bij diens gevangenneming wilde beschermen en het oor van een soldaat afsloeg. We horen van zijn verraad toen Simon Petrus Jezus driemaal verried voor de haan gekraaid had, diegene die hem juist zo dierbaar was. En we zullen hem ook gaan kennen als degene van wie op het feest van Pinksteren drieduizend toehoorders bevangen raakten, want hij sprak de taal van mensen. Leerling van Jezus werd hij, niet omdat hij meer was dan een ander. Eerder omdat hem zoveel meer bewust was geworden over zijn eígen mens-zijn. Hij had dat ene vertrek van zijn eigen kasteel weten te verlaten, in beweging geroepen. Simon groeit uit tot een completer mens.

Gemeente, ten slotte nog dit. We lazen ook dat andere verhaal over bewoners van de eerste stad in de bijbel, Babel. Het volgt op het verhaal over de zondvloed, die manier voor God om af te rekenen met de in zijn ogen ontspoorde mensheid, zo met zichzelf bezig, blind voor de diepere bedoeling van hun bestaan. Onverschilligheid heerste alom. De grote vloed die alles overspoeld had zou schoon schip maken en een uitverkoren groep de kans bieden daarna een verse start te maken. Maar toen de aarde was opgedroogd was die geschiedenis gauw vergeten. En Babel werd gesticht. Henriette Roland Holst maakte daar een gedicht op, dat zo begint:

Wij zijn zij, die op aarde hebben opgericht
Burchten van macht en torens van licht.

Mensen kropen bij elkaar, keerden naar binnen, achter de wallen van deze stad, en leefden erop los, alsof men dacht, en het is een vaste uitdrukking geworden: Ach, na mij de zondvloed, ik maak het zelf wel uit! Laten we daarom een toren maken die tot in de hemel reikt, onze Bab-El, poort naar God, zodat wij met Hem op gelijke hoogte komen. Dit is het mens-zijn dat géén andere stem toelaat, geen adviseur, geen tegengeluid duldt. Zelf een burcht van macht. We kennen die mens, in onszelf wellicht en pas nog kwamen we een voorbeeld van hem tegen, al was het in iets andere bewoording. Het was een volksvertegenwoordiger, hier in Den Haag, hij zei naar aanleiding van de herdenking van het afschaffen van de slavernij en de excuses die de koning aan nabestaanden van tot slaaf gemaakten had gemaakt: 'Ach weet je, Ik zit er niet op te wachten om bewust gemaakt te worden.'

Een toon die goed zou passen bij dit Babel. Maar een stad, ja zelfs een rijk, gebouwd louter voor eigen roem en glorie zal niet standhouden. God grijpt in en zorgt dat de inwoners elkaar niet meer verstaan. 'En zij staakten de bouw van de stad en werden vandaar verstrooid over de aarde.' En God zoekt door naar een mens die wel hoort naar zijn stem, die uitgaat uit zijn land, op zoek gaat naar het land dat God hem wil tonen, een mens die vertrekt uit zijn ene vertrek. En God vond er een, zijn naam is Abram, maar dat is een volgend hoofdstuk. Amen.

Bronnen:

Zoals er gezegd is over de vloed en de toren, Phoenix serie
Eugen Drewermann, Hij legde hun de handen op. De wonderen van Jezus.

Voorbeden

Grote God

Wij danken u voor uw stem die blijft klinken de eeuwen door.

Voor de tekenen van uw aanwezigheid: om ons heen,
In de ander tegenover ons, in onszelf.

Tekenen die het leven dan weer de moeite waard maken,
Ons de moed erin doen houden in tijden van tegenslag
Van tekort, van uitzichtloosheid.

Wij danken u voor de muziek en de zang die ons vanmorgen weer omringen

Dit oude huis vullen

Onze harten raken

Ons verbinden met mensen van overal.

Wij danken u voor mensen die het opbrengen

met een ander te zijn ook als de ellende diep is.

Wij danken u voor de kansen die ons geboden worden

Soms zo onverwacht door te zoeken naar onze bestemming.

Heer, Wij vragen u te zijn met mensen in nood

Met kinderen die hongerlijden

Ouders die machteloos staan.

Met mensen die gebukt gaan onder geweld en onder oorlog

Wij bidden u voor allen in de wereld die onvermoeibaar
Werken aan vrede, aan het laten afnemen van spanning,
Aan het afbreken van muren tussen landen en volken.
Wij bidden voor allen die blijven bouwen aan leefbaarheid,
aan toekomst voor hen die na ons komen,
aan gezond water en gezonde lucht,
die blijven strijden om ons bewust te maken.

wij bidden voor allen die ingrijpende keuzes overwegen
in hun relatie, in hun seksuele voorkeur,
voor een werkring die misschien toch béter past.
En wij vragen om moed om lastige stappen te blijven zetten.

Wees gij met allen die ouder worden
Met hen die dezen tot gezelschap zijn.
Met allen die ziek zijn of voor een diagnose vrezen.
Voor allen die liever de duisternis opzoeken dan leven in het volle licht.

Wij vragen u te zijn met de dierbaren van Marcel Mutsaerts
En met Willy Meijboom.
en vragen uw steun voor allen die over ons zijn aangesteld
de koers bepalend voor stad en land op woelige wateren.
Wees gij met ieder van ons, nu wij in stilte aan u opdragen wat onder de oppervlakte bij ons
speelt.

...

Onze Vader...